

**М.С. Шевченко,
студ. III курсу, спеціальність “Право”,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова**

Науковий керівник: д.ю.н., професор кафедри кримінального права, кримінального процесу та криміналістики О.А. Чуваков

ПРИМУШУВАННЯ ДО ШЛЮБУ. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Досліджувана тема є актуальною з огляду на те, що такий злочин, як примушування до шлюбу є новелою кримінального законодавства України, а формулювання норми, що його закріплює не є досконалою. Метою даної роботи є глибокий аналіз та дослідження сутності даного злочину та його складу.

Законом України “Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами” від 06.12.2017 року була прийнята низка змін до кримінального закону України, серед яких доповнення розділу III Кримінального кодексу України (далі – КК) статтею 151-2 “Примушування до шлюбу” [1].

Заборона примушування до шлюбу міститься також в положеннях Сімейного кодексу України, згідно з якими шлюб ґрунтується на вільній згоді жінки та чоловіка, примушування жінки та чоловіка до шлюбу не допускається [2, ст. 24]. Проте КК вперше закріплює останнє як злочин, забезпечуючи тим самим дане правило поведінки санкцією.

Об’єктом досліджуваного злочину є воля, честь та гідність особи. Додатковим об’єктом в різних ситуаціях можуть виступати також здоров’я, статева свобода та статева недоторканість.

Диспозиція статті сформульована таким чином, що потерпілим від цього злочину може бути як жінка, так і чоловік. Згадувана раніше Конвенція визначала потерпілими саме жінок з огляду на те, що в документі вона розглядається як така, що стосується представників етнічних груп, де дівчат примушують до шлюбу ледь не змалечку [3]. Здебільшого в Україні інші реалії, мабуть тому законодавець дійшов висновку не поділяти потерпілих та суб’єктів за гендерною ознакою, приймаючи цю норму до КК.

Об'єктивна сторона даного злочину характеризується активними діями, що відображаються в різних формах:

1. Примушування особи до вступу в шлюб;
2. Примушування особи до продовження примусово укладеного шлюбу;
3. Примушування особи до вступу у співжиття без укладання шлюбу;
4. Примушування особи до продовження співжиття без укладання шлюбу;
5. Спонування з метою вступу у співжиття без укладання шлюбу особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає;
6. Спонування з метою продовження співжиття без укладання шлюбу особи до переміщення на територію іншої держави, ніж та, в якій вона проживає [1].

Здійснюючи аналіз даних форм можна дійти висновку, що норма сформульована недолуго, адже не розкриває у чому саме полягає “примушування” та “спонування”. Через це, здійснюючи прогнозування, варто відмітити, що користування такою нормою буде відбуватись лише на власний розсуд правоохоронних органів, суддів.

Конкретніше щодо другої форми, на сьогодні існує велике питання: чи не є також злочином примушування особи до продовження вільно укладеного шлюбу? Адже такі дії з огляду на зміст даної норми слід визнати злочином за аналогією.

Шляхом аналізу змісту вищенаведених форм, в яких має прояв злочин, передбачений статтею 151-2 КК, можна дійти висновку, що він є формальним за складом. Для наявності об'єктивної сторони цього злочину необов'язкове настання суспільно небезпечних наслідків у вигляді, наприклад, реєстрації шлюбу. Для його кваліфікації достатньо лише діяння, тобто “примушування”.

Суб'єктом даного злочину є фізична осудна особа, яка досягла 16 років. Проте, виходячи з положень СК, на практиці суб'єктом частіше виступатиме особа, що досягла 18-річного віку, адже, згідно зі статтею 22, особи, які бажають зареєструвати шлюб, мають досягти шлюбного віку на день реєстрації шлюбу. В Україні шлюбний вік встановлюється за загальним правилом з 18 років [2, ст. 22].

Стать суб'єкта, як і потерпілого, невизначена.

Суб'єктивна сторона даного злочину характеризується прямим умислом. Мотив і мета не є обов'язковими ознаками суб'єктивної сто-

рони примушування до шлюбу як злочину, проте суд має враховувати їх при призначенні покарання.

Емоційний стан як ознака суб'єктивної сторони матиме місце у виключних обставинах. Наприклад, в ситуації, коли суб'єктом примушування виступає вагітна жінка, можна посилатись на специфічний біологічний стан її організму, як на ознаку суб'єктивної сторони складу досліджуваного злочину.

Проаналізувавши склад даного злочину та виклавши загальну характеристику останнього можна дійти висновку про наступне. Диспозиція норми не є цілком коректною з огляду на те, що при її застосуванні на практиці оцінка діянь здійснюватиметься на власний розсуд слідчого, судді тощо – тобто суб'єктивно.

Законодавцю слід зайнятись удосконаленням даної норми, конкретизуючи саме діяння та категорії, що використовуються для його закріплення. А судам вищих інстанцій звернути увагу на застосування даної норми в майбутньому з метою узагальнення практики судів щодо застосування статті 151-2 КК України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 34.
2. Сімейний кодекс України: Закон України від 10.01.2002 № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 21–22. Ст. 135.
3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680096e45> (дата звернення: 25.03.2019 р.).